

Budapest Főváros X. kerület Kőbányai
Önkormányzat Képviselő-testület ülés

16/529/3/2008.

Budapesti X. kerületi Rendőrkapitányság

Vezetője

1102 Budapest, Harmat u. 6-8.

☎ 1475 Budapest, Pf. 31. ☎ 36 (1) 263-7200 /50-100

Budapest, 2008. OKT. 7. 6

Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselőtestülete

B u d a p e s t

Tisztelt Képviselőtestület!

Csatoltan megküldöm a Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselő testülete 2008. évi munkatervében meghatározott, és a 2008. október 16-i testületi ülés napirendi pontjában szereplő " beszámoló a kerületben lakó gyermek és fiatalkorúak valamint az időskorúak sérelmére elkövetett jogsértések alakulásáról és a további szükséges intézkedések bevezetéséről " témakörű tájékoztatót.

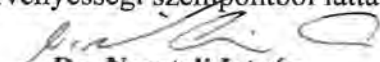
A tájékoztatót a jogi bizottság feltehetően következő ülésén megtárgyalja, és elnöke az ülésen ismerteti a bizottság határozatát.

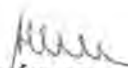
Határozati javaslat:

Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselőtestülete a kerületi kapitányság a kerületben lakó gyermek és fiatalkorúak valamint az időskorúak sérelmére elkövetett jogsértések alakulásáról és a további szükséges intézkedések bevezetéséről témakörű tájékoztatót tudomásul veszi.

B u d a p e s t, 2008. október 6.

Törvényességi szempontból látta:

Dr. Neszteli István
jegyző

ÁCS PÉTER r. ezredes
rendőrségi tanácsos
kapitányságvezető

**Budapesti Rendőr-főkapitányság
X. kerületi Rendőrkapitányság
Bűnügyi Osztály Vezetője**

1102 Budapest, Harmat u 6-8.
Tel.: 263-7200 fax: 263-7222 BM: 50-110

Szám:

**Ács Péter rendőr ezredes
Rendőrségi tanácsos Úrnak**

**Budapesti X. kerületi Rendőrkapitányság
Vezetőjének!**

Budapest

Tisztelt Ezredes Úr!

A Budapesti X. kerületben lakó gyermek- és fiatalok, valamint az időskorúak sérelmére elkövetett jogsértések alakulásáról, a további szükséges intézkedések bevezetéséről az alábbi értékelő jelentést terjesztem fel:

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a bűncselekmények áldozatává válásának tekintetében különös figyelmet kell fordítanunk a 18 éven aluli, és a 60 éven felüli korosztályra, hiszen a bűnelkövetők gyakran kihasználják kiszolgáltatott helyzetüket.

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája első prioritásaként határozta meg azon intézkedések szükségességét, amelyek a gyermek-, és fiatalok személyek sérelmére irányuló bűnözés, valamint az időskorú sértettek megkárosítására irányuló bűnözés visszaszorítását célozzák. A szituatív bűnmegelőzési formák abba az irányba keresnek megoldási opciókat, amelyek a bűncselekmények elkövetésének körülményeit, kiváltó okait igyekeznek lokalizálni, leszűkíteni. Azonban a jelenleg rendelkezésemre álló statisztikai adatok alapján egyértelműen kijelenthető, hogy míg az idős korosztály sorában az elkövetési magatartás mind a jellemzően vagyon elleni mind a köznyugalom elleni bűncselekmények tekintetében ad hoc jellegű és elenyésző számú, a gyermek és fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekmények elemzése nem végezhető el a gyermek és fiatalok elkövetői oldal egyidejű összevetése nélkül.

A gyermekkorú személyek kiemelt áldozati kategóriát képeznek, hiszen életkoruk, helyzetük, tapasztalatlanságuk folytán könnyen kerülhetnek veszélyhelyzetekbe. Ők az a korosztály, akik egészen fiatal korban követnek el jogellenes, normaszegő cselekményeket, melyekről olykor nem is sejtik, hogy már átlépték a társadalom által még tolerált viselkedések határát. A gyermekkorú személyek társadalomba való beilleszkedése, a társadalmilag elvárt magatartás kialakítása a felnőttek közösségének feladata. Amennyiben a kiskorú személy szülei erre objektív vagy szubjektív okok hatására képtelenné válnak, vagy képtelenek, az állammal kell beavatkoznia a gyermek érdekében. Az ifjúságvédelem akkor tudja teljesíteni a tőle elvártakat, ha törekszik minél alaposabban megismerni azokat a sajátosságokat, melyek a kriminalitás közelébe sodorhatják gyermekeinket. A gyermekkorú személyek napjaik

nagyobb részét az iskolában, vagy napköziben töltik, távol szüleiktől. Érdeemes tehát kitekinteni ebbe a körben az okból, hogy a gyermek személyes biztonságát hogyan lehet az iskolában garantálni.

A teljes értékeléshez a kerületi kriminál-statisztikai adatok elemzését vettem alapul, amely tartalmazza az ismertté vált bűncselekmények adatait, de emellett figyelembe kell venni a ténylegesen elkövetett jogsértések összességét, volumenét. Általános jelenség, hogy az elkövetői oldalhoz viszonyítva a sértetti oldalon jóval nagyobb számú és többféle bűncselekmény mutatható ki, azonban az elkövetők is valószínűleg a hasonló korosztályból kerülnek ki, ezért a sértetti és elkövetői bűncselekmények közötti lényeges eltérésekből az a következtetés vonható le, hogy nagyon sok a felderítetlen, illetve a látens bűncselekmény, amelyről a hatóságok nem szereznek tudomást. Egyértelműen kijelenthető továbbá, hogy az iskolában lényegesen több gyermek és fiatal korú válik bűncselekmények áldozatává, mint azok elkövetőivé.

Mind az elkövetők, mind pedig a sértettek vonatkozásában a legidősebbek (12-13-14 évesek) veszélyeztetése a legszembeötlőbb. A túlkoros általános iskolások száma alacsony, azok az általános iskolai populáció csupán néhány százalékát teszik ki. Az elkövetőknél azonban megfigyelhető, hogy az általános iskolai átlaghoz képest túlkoros elkövetők nagyobb arányban szerepelnek, mint a sértettek.

Az elkövetett jogsértések nagy részét a *vagyon elleni deliktumok* teszik ki. Rendkívül magas az alkalmi lopások aránya, de megtalálhatók a rongálás, rablás, zsarolás tényállásai is. Ezek a megállapítások igazak az elkövetői és áldozati oldalra egyaránt. Ennek oka leginkább arra vezethető vissza, hogy bűncselekményeket a hasonló korú személyek egymás ellen követik el.

A *helyszínek között* az osztálytermek, öltözők, folyosói szekrények, mellékhelyiségek, tanári szobák, udvar található.

Kiváltó okok között megtalálhatók a tanulók közötti lényeges vagyoni különbségek, a lehetőségek és kínálat közötti ellentétek, vagy éppen a pusztán anyagi haszonszerzés, irigység, stb. Többször találgattam olyan esettel, hogy a nem biztonságosan kezelt, összegyűjtött osztálypénzt tulajdonították el, és ennél az elkövetési formánál általában az elkövetőt sem sikerült minden esetben felderíteni.

A gyermek elkövetők néha az eszközökben sem válogatnak. Ha nem sikerül a sértett tudta nélkül megszerezni a vagyontárgyat, elveszik azt erőszakkal. A rablások az osztálytermek falai között is tipikus elkövetési magatartásnak számítanak.

A *betörések* ugyan nem túl gyakoriak, de sokféle tapasztalhatók. Az elkövetési tárgyak közül a műszaki cikkek, számítástechnikai alkatrészek és a gyermekek személyes tárgyai, ruhaneműi a jellemzőbbek, e téren a legjellemzőbb helyszínek a nevelőintézetek és nevelőotthonok. Ezen esetekben az elkövetői kör szinte valamennyi bűncselekmény során az intézetek lakói közül tevődik össze.

Szintén jellemzővé vált a későbbi sértett tartozásainak fedezetéül önként a hitelezőnek átadott vagyontárgy elkövetési tárgyként történő szerepeltetése. Adósságuk fejében mobiltelefonjaikat, ékszereiket, készpénzt és egyéb értékkel bíró holmit adtak át társaiknak a „sértettek”, akik az eltűnt tárgyakat otthon azzal igyekeztek legalizálni, hogy azokat valakik ellopták.

A *rongálások* a kiskorúak bűnelkövetéseinek speciális formái közé tartoznak. Ezeket sokszor motiválatlanul, másszor pedig dühből, frusztrációjuk levezetéseként követik el.

Külön kell értékelni azokat az eseteket, amikor „külső”, az iskolába, vagy iskola környékére ellenőrizetlenül betérő személy az elkövető. Manapság már szinte valamennyi iskola rendelkezik portaszolgálattal, így az iskolai épületekben külső személyek által elkövetett

bűncselekmények száma jelentősen visszaszorul, ezzel azonban az iskolák külső területe, udvara, környéke kerül előtérbe.

Az *elkövetési tárgyak* között a készpénz mellett a mobiltelefonok szerepelnek legtöbb alkalommal. A márkás ruhanemű eltulajdonítása is igen gyakori.

A másik jellemző bűnelkövetési forma a *személy elleni bűncselekmények*. A testi sértések szinte minden válfaja jelen van az iskolában. Az idősebb, erősebb tanulók gyakran erőfitogtatásból, a csoportban elfoglalt pozíció őrzése érdekében rendszeresen alkalmaznak erőszakot társaikkal szemben. Az ilyen magatartáshoz kell sorolni az egyszerű civakodásból kialakuló sérüléseket is. Ezek gyakran a szünetben a folyosón, udvaron való lökdösődés, gáncsolások, elfajuló birkózásokkal kapcsolatban keletkeznek. Sajnos a jelenlegi statisztikai adatok is azt mutatják, hogy ezen bűncselekmények nagy része abszolút látenciában marad, tekintve, hogy a sértettek az esetek döntő többségében saját szüleiknek sem merik elmondani a történetet, nemhogy a pedagógusoknak. Ebből szervesen következik, hogy ezekről a bűncselekményekről a hatóság sem szerezhethet tudomást. A személy elleni *garázdaság* a csoportok közötti indulatok fellángolásánál tapasztalható. Az osztályok, kisebb klikkek közötti csatározások kimenetele többször durva, kegyetlen, súlyos következményekkel jár. Ezek már nemcsak az iskola falai, kerítései között, hanem a közterületeken az iskolába menet, vagy éppen onnan jövet jelentkeznek.

Erőszakos, olykor brutális megnyilvánulás a *zsarolás*. Itt együtt fedezhetjük fel a vagyon és személy elleni bűncselekményeket. Nemcsak néhány éve, hanem – mint az egyes jelentésekből kiderül – manapság is jellemző forma a kisebbek, vagy éppen a tehetősebbek zsarolása. Pénz fejében elállnak a veréstől, vagy csak arra kényszerítik, hogy otthonról (esetleg előre meg nem határozott helyről) hozzon a sértett meghatározott pénzt zsarolóinak. A kilátásba helyezett verés, molesztálás, fenyegetés gyakran meg is valósul.

Az iskolai rendezvényeken megvalósuló *rendbontás* szintén tartogat büntetőjogi tényállásokat. A garázda jellegű viselkedés, verekedés, rongálás mellett néha a kábítószer fogyasztás is megjelenik. Az alkohol és cigaretta már mondhatni állandó kísérője az iskolai buliknak.

Önmagában a *kábítószer jelenléte*, legalábbis a bűnügyi tapasztalatok szerint Kőbányán csak ritka esetekben fordul elő általános iskolai szinten. Más a helyzet a kerületi középiskolákkal, de ez életkori sajátosság is lehet az ott tanuló diákoknál. Ebben a korban sok szülő már diszkóba, házi buliba engedi gyermekét, ahogy lassan már teret hódít a kábítószer. Ezzel egyidejűleg az iskolákban is megjelenhet a kábítószer fogyasztás. Kőbányán 2008-ban három esetben fordult elő, hogy középiskola területére kábítószert vittek be. Ezen esetekben a szerek bejuttatását idősebb gyerek, néha az iskola volt tanulója valósította meg.

Utolsóként a *közveszéllyel fenyegetést* érintem. A kilencvenes években oly gyakori bombariadók napjainkban is jelen vannak. Ezek kezelésére, az oktatás menetéből történő kiiktatásra ma sincs egyértelmű gyakorlat. Pedig súlyos károkat okozhat mind az oktatásban, nevelésben, mind pedig forintosítható formában. Az alkalmazott módszerek között találhatjuk az elmulasztott foglalkozások szünnapokon történő oktatását, amelyek némely helyen kézzel fogható eredményeket is felmutattak.

A bűncselekmények általános *elkövetési tárgyai* sokszínűek. A készpénz, ékszerek, mobiltelefonok, értékes, vagy divatos ruhaneműk mellett a kerékpárok és más értékkel, vagy éppen használati funkcióval bíró tárgy szerepel. Megtalálhatók közöttük a műszaki tárgyak, berendezések, alkatrészek is, melyek az iskola tulajdonát képezik. A rongálások az iskolai felszereléseket, az épületet, nyílászárókat érintik.

Az összes bűncselekményt értékelve az *elkövetés helyszínei* szintén változatosak. Az osztályterem, iskolai folyosó, tornaterem, öltöző, udvar, közterület mellett megjelenik a WC is, mint tipikus helyszín.

Az iskolai helyszín többnyire nyomszegény, mely hátráltatja a nyomozás sikerét, gyorsaságát. A helyszínen általában sok személy tartózkodik, fordul meg, ezért az intézkedés megtörténtekor általában már megváltoztatott színtérrel találkoznak a rendőrök. Tárgyi bizonyíték felkutatása gyakorlatilag szinten reménytelen. A nyomkutatás gyakran ezért eredménytelen.

A megszerzett, vagy az eltulajdonított tárgyakért kapott pénzt szórakozásra, játéka, játékgépekre költik. Vásárolnak rajta mozijegyet, édességet, cigarettát, alkoholt is, gyaníthatóan kábítószerre is jut belőle.

Alanyi oldal

A vizsgált jelenség áldozati oldala mellett az elkövetői oldal is erősen kötődik az iskolához. Teljes biztonsággal mondhatjuk, hogy az esetek kiugróan magas arányában nem kell messze keresni a tettest, akik általában a felfedezés idejében ismertek is.

Az általános iskola területén a tanulók ellen elkövetett jogsértések elkövetői az iskola tanulói, kevesebb arányban oktatói, alkalmazottai, vagy az iskola korábbi diákjai.

A gyermekkorú elkövetők büntetőjogilag védettek, ám legtöbbször pontosan tisztában vannak ezzel a ténnyel. Sok jelentésben ki is tértek arra, hogy az elkövető azért követte el tettét, mert tudta, nem fogják megbüntetni. A vagyoni különbségek, a lehetőségek arra inspirálják őket, hogy ha másként nem megy, akkor eltulajdonítással jussanak az áhított tárgyhoz, értékhez. Ezt sokszor nem is leplezik, gyakran erőszakkal veszik el a céltárgyat. A kínálat igényteremtő, melyet a gyermekek válogatás nélkül igyekeznek kielégíteni. Nem működnek az erkölcsi fékek, a társadalmi értékek. A motívumok harca sokszor a jogellenesség felvállalásának oldalára billen.

A meghatározott normától eltérő deviáns viselkedés egy része életkori sajátosságként is felfogható. A felnőttek által „kínált” értékekkel szembeni lázadás, a saját értékrend kialakítása, másoktól érkező negatív befolyás kriminalitás közeli állapotot eredményez. A gyermekek alakuló személyisége, én-keresése, lehetőségeinek határait célzó, olykor átlépő viselkedése könnyen vezethet bűncselekményekhez. Önértékelési zavarok, az önbecsülési válság nemcsak elkövetői, hanem áldozati oldalra sodorhatja a gyermeket. Mindezeket erősítheti a családi háttér nem megfelelő körülményei, a szülő-gyermek kapcsolat válságai, vagy éppen annak hiánya. A család szociális helyzete, a társadalmi támogatottság, szolidaritás csökkenő jelenléte erősen determinálja a prekriminális állapotokat. Az elkövetők személyi körülményei igen változatosak. Fellelhető közöttük a rendezett családi körülménnyel, anyagi háttérrel rendelkező, vagy éppen a szegényebb rétegből kikerülő diák egyaránt. A perifériára szoruló családok, a csonka családok, vagy a családon belül jelen lévő devianciák éppúgy kriminogén tényezők.

Az iskolában sokszor a túlkoros, magatartási zavarokkal küzdő tanulók jelentenek veszélyt a többiekre. Megállapítható az is, hogy a diákok mentális egészsége romlik, feltűnően gyenge a konfliktuskezelő képességük, csekély a leküzdéshez használt repertoár. Kimutatható az, hogy keveset foglalkoznak a gyermekekkel, azok mindennapos problémáival a szülők és az iskolák szintjén. Ezek felszínre kerülnek a rendőrök által iskolákban folytatott szervezett programok kapcsán. A fiatalok képtelenek önállóan és csoportban megoldani feladatokat, ezért programjaink kiemelt célja a csoportépítés, valamint a szituációs és szerepgyakorlatok folytatása. A magatartászavaros diákokkal szemben a tanároknak sincs meg a megfelelő válasza, gyakran nem is mernek fellépni ellenük, vagy ha megteszik, a diák, esetleg annak

szülei vonják felelősségre, szenvedhetnek el bántalmazást. A gyermekek között megbújó lelki terror szintén gerjeszthet bűnös magatartásra. A szidás, csúfolás, a másik megalázása haragot, frusztrációt, félelmet válthat ki, ami nemcsak az elkövetővé válásban játszik szerepet, hanem áldozati helyzetbe kényszerítheti őket.

Az áldozatok nagy arányban vállalnak „szerepet” abban, hogy a bűncselekmények megtörténjenek, olykor ők teremtenek rá alkalmat. Indokolatlanul visznek az iskolába értékes, kurrens tárgyakat néha csak hencegésből, mások bosszantására. A „virítás” a felnőttek kriminalitásában is jelentős faktor. A fiatalok nincsenek tisztában az érték fogalmával, ahhoz könnyen hozzájutnak (kapják azokat), ezért védelmükre is kevesebb figyelmet fordítanak. Nem érznek felelősséget vagyoniuk védelméért, láthatóan elenyésző az ez irányú otthoni felkészítés.

Az áldozatok másik csoportját képezik a visszahúzó, csendes, fizikailag az átlagtól elmaradó, a közösségben kevés szerepet vállaló, vagy a csoportban alsóbb rendűnek minősített személyek.

Megállapítások

Az iskola alapfeladata a gyermek nevelése, védelme, biztonságának megteremtése. Az iskola területén veszélyt jelentő körülmények azonban nagy számban fellelhetők. Az első és talán leginkább kivédhető állapot az, amikor a tanár, a felügyeletért felelős nevelő mulasztást követ el. A mulasztás a figyelem hiányában, a gyermekek magukra hagyásában, vagy az általuk jelzett problémákra történő reagálás elmaradásában kereshető. Az iskolában való tartózkodás ideje alatt a gyermekért az iskola vállalja a felelősséget. Nekik kell megszervezni a felügyeletet és csökkenteni annak lehetőségét, hogy a diák ne szenvedjen kárt, sérülést. Több odafigyeléssel, felelősségteljesebb munkavégzéssel mindezek a veszélyek csökkenthetők. Sokszor elhangzik, hogy a pedagógusnak nincs ideje nevelni, feszített a tanrend, azonban ezek mégsem lehetnek elfogadható mentségek. A pedagógusokat fel kell készíteni arra, hogy képesek legyenek teljesíteni kötelességüket és ismerjék azokat a fogásokat, amelyekkel meg lehet előzni a káreseményeket.

A legtöbb iskolában a felsős diákok részére megszűnt a napközi otthonos ellátás, a szülők pedig nem tudják megoldani gyermekük felügyeletét. A gyermek egyedül közlekedik - ami olykor ismételt veszélyforrás -, útközben könnyebben elcsúszhat és a szülő tudta nélkül máshol tartózkodik, cselleng. További probléma, hogy az oktatás után a gyerekek ellenőrizetlenül kószálnak az épületben, vagy a közterületen. A szervezetszerű szabadidős tevékenységek elsovadása az utcára kényszeríti a fiatalokat, ahol újabb veszélyek leselkednek rájuk. A gyermekek keveset fordítanak értékeik megőrzésére, nem kapnak otthon felkészítést a vagyonszükség kialakítására. A legtöbb iskolába ellenőrizetlenül vihetnek be bármilyen tárgyat. Olyanokat, amelyek nagy értékűek és ezáltal potenciális áldozattá válnak, vagy éppen olyanokat, amelyek zavart okozhatnak a többiek körében, veszélyt idéznek elő. Akadtak esetek, amikor fegyvert, szűrő-, vágóeszközt, alkoholt és kábítószer preparátummal jelentek meg a tanintézményben és ott ijesztgették társaikat. Az iskolákban kevés helyen vannak értékmegőrzők, melyek emelhetnék a vagyonszükség szintjét. A beléptetésre sem fordítanak sok helyen kellő gondosságot, az iskola területére bárki beléphet, ott bárhová benyithat, ami szintén a bűncselekmények elkövetésének lehetőségét hordozza magában. Alkalmassint a zárható öltözőszekrények kérdése sem megoldott, nem beszélve a tornaóra alatt nyitva hagyott öltöző ajtókról. A kabinetrendszer miatt a tanulók vándorolnak egyik teremből a másikba és akadnak olyan műhelytermek, mint például a számítógép szoba, ahová táskáikat nem is vihetik magukkal. Az óráközi szünetek is rejtenek magukban veszélyeket. A futkosó, egymást lökdöső gyermekek, a folyosón, udvaron verekedést provokáló ellenőrzés alá

vonása szükséges. Külön meg kell szervezni a WC-k felügyeletét is, mert csínytevések, bűnesetek helyszíne.

További prekriminális állapot az iskolakerülés. A gyermekek egy részéről szüleik úgy tudják, hogy iskolába indulnak, de oda nem érkeznek meg. Némelyikük napokig nem megy iskolába, helyette barátokkal kószálnak a városban, bevásároló központokban. A csavargók között nagy számban állami gondozottak vannak. A csellengések között iskola időben való elszökések is szerepelnek. A jelentésekből az is kiderül, hogy az iskolában megtörtént esetek nagy látenciával bírnak, mivel ezeket az iskola vezetése igyekszik házon belül kezelni. Ez egyfelől indokolt is, hiszen a nevelés ilyen irányú kiterjesztése jótékonyabb hatással bírhat a probléma kezelésében, mint a hatósági intézkedés. Másfelől pedig az látszik, hogy néha törekednek arra, ne derüljenek ki ezek a visszásságok, mert azok a kívül állók előtt rossz színben tüntethetik fel az iskolát. A gyermekek egy része gyakran nincs tisztában azzal, hogy cselekedetével milyen károkat képes előidézni. Azt csínynek, jópofáságnak, olykor heccnek élük meg. Szükséges erősíteni az ez irányú felvilágosítást, a jogkövető életmódra történő felkészítést.

Az iskolában megtörtént bárminemű atrocitás, kár, sérelem kezelésére a pedagógus és a szülő együttesen jogosult. Az eseteket fel kell dolgozni, amely csak az érintettek bevonásával lehet hatékony. Ebben a folyamatban minden szereplőtől elvárható az együttműködés, éppen a kiskorú személy fejlődése érdekében. Sajnálatos tény, hogy a pedagógusoknak a gyermekek előtt egyre kevesebb a tekintélye. E nélkül nagyon nehezen lehet nevelni, hatni a gyermekekre. A diákok jogainak kiteljesedése, a tanárok jogainak leszűkítése, valamint az egyes esetekre történt sajtónyilvánosságot is kapó reakciók a pedagógusokat visszafogott magatartásra sarkallják, ami olykor előre nem látható problémákat okozhat. Nem kívánnak konfrontálódni, legfőképpen pedig összetűzésbe keveredni sem a gyermekkel, sem pedig szüleikkel. Ezt a helyzetet sürgősen kezelni szükséges, hiszen a nevelés, a szocializálódási folyamat kedvezőtlen elmozdulása további deviáns viselkedési formák felbukkanását idézheti elő a gyermekekben.

Bűnmegelőzési válaszok

Az iskola területén jelentkező kriminalitáshoz közeli körülmények, a veszélyes szituációk feltérképezése megtörtént, elhárításukra a rendőrség kész programokkal, válaszokkal rendelkezik. A bűnügyi, bűnmegelőzési és közrendvédelmi feladatok ellátása során ez a tevékenység prioritást élvez, melyet általánosságban a rendőrség megfelelően végre is hajt.

Szülőknek, gyermekeknek szóló kiadványokban foglalják össze azokat a biztonsági tanácsaikat, amelyekkel eredményesen lehet fellépni a jelenséggel szemben. A programot különböző bűnmegelőzési rendezvények egészítik ki. A fővárosban kidolgozásra került az „Egy iskola-egy rendőr” projekt, amely célzott bűnmegelőzési tevékenységet irányoz elő, valamint erősíti az együttműködést és a kapcsolattartást a tanintézmények és a rendőrség között.

Ugyan nem közvetlenül, csupán közvetve kapcsolódik az iskolához a közterületen, a közlekedés során jelentkező veszély. A helyi rendőri szervek hosszú idő óta rendszeresen megjelennek az általános iskolákban, ahol játékos formában, olykor vetélkedőkkel tarkítva foglalkoznak a kisdíákok közlekedés biztonságával, a közlekedési balesetek megelőzésével.

Erősíteni kell az iskolák és a rendőrség bűnmegelőzési szakembereinek együttműködését. Az ifjúságvédelemmel, bűnmegelőzéssel foglalkozó rendőrnek napi kapcsolatot kell fenntartania az iskola ifjúságvédelmi felelősével.

A gyermekvédelmi feladatokat ellátó szervezetek összehangolt tevékenységére is nagy szükség van. A gyermekvédelmi törvény rendelkezéseinek maradéktalan érvényre

juttatásához a jelzőrendszer kifogástalan működését kell biztosítani. A pedagógusok, iskolapszichológusok, iskolaorvosok sokat tehetnek a problémák lokalizálásában, a segítő jellegű beavatkozás megindításában.

A fentiekben elvégzett elemzések a felkutatott statisztikai adatok hiányosságai, a jelenséget ténylegesen bemutatni képtelen volta, valamint a látencia az a tény, hogy a büntetőeljárások során kevés figyelmet fordítanak a bűncselekményeket előidéző, kiváltó okok felkutatására, nem érthették el azt a célt, melyet a feladat meghatározásánál kitűztünk.

Az időskorú személyek sérelmére elkövetett bűncselekmények során elsőként a sértetti kör elemzését kell elvégezni. Az idősök életkori, fizikai, mentális sajátosságaikból, helyzetüknél, állapotuknál, a társadalomban betöltött szerepüknél fogva az átlagnál sérülékenyebbek, kiszolgáltatottabbak, fokozottabban veszélyeztetettek bizonyos bűncselekményekkel szemben. Számukra a bűncselekményekkel kapcsolatos önvédelmi képesség fokozását elősegítő előadások tartása, tájékoztatók kiadása a Rendőrség számára kiemelkedő feladat.

Az időskorúak, mint általában különösen védtelen csoport védekezési képességeinek növelése azzal is emelhető, ha az áldozattá válás reális kockázata számukra láthatóvá válik, és egyben az elkerülés, a megelőzés eszközeit, módszereit, megismerhetik. Éppen ezért a sértetté válás megelőzésének legfontosabb állomása a jellemző áldozati magatartások rendszerezése, a bűncselekmények létrejöttét elősegítő okok, körülmények feltárása, és mindehhez illesztve a védelem megszervezése és kiépítése. Ezt a feladatot az ORFK Bűnmegelőzési és Esélyegyenlőségi Osztály szakmai irányításával kiemelt hangsúllyal végzik a megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok bűnmegelőzési osztályai.

Az aktuális bűnügyi helyzetet értékelve megállapítást nyert, hogy az utóbbi hónapokban a főváros több kerületében, így Kőbányán is megsokasodtak az olyan jellegű csalások, melyek során az idős, nyugdíjas személyek tájékoztatatlanságára, kiszolgáltatottságára, egyedül élésére, kifejezetten idős korára és ebből adódóan fogyatékoságára alapozva kísérik meg a bűnözők az otthon tartott pénzeik megszerzését. Előfordul, hogy rendőrnek, postásnak, önkormányzati dolgozónak, a nyugdíjfolyósító munkatársának, hittérítőnek, hitelügyintézőnek adják ki magukat. Ezt követően már könnyű dolguk van az értékek feltérképezésére a tulajdonos figyelmének elterelésében. Az ilyen jellegű bűncselekményekre jellemző, hogy a bizalom elnyerése érdekében az elkövetők által alkalmazott legendák egyre sokszínűbbek, aktualizáltabbak, az adott körülményekhez jól illeszthetőek, ezáltal megtévesztésre alkalmasak. A kiszemelt áldozatnak előnyt, jót, hasznot ígérnek, melynek hatására annak védekezési mechanizmusa „kikapcsol”, elmarad az egészséges kételkedés, a kontroll, és az eredmény a bekövetkezett bűncselekmény. Ezeknek a cselekmények a felderítése több szempontból is nehéz. Egyrészt a sértettek gyakorta az elkövetés után hosszabb idő elteltével tesznek bejelentést a rendőrségen. Másrészt a sértettek figyelmetlensége, korából következő fogyatékoságai miatt kevés olyan információval rendelkeznek, amelyek segíthetik a bűncselekmény körülményeinek tisztázását, az elkövetők azonosítását. Jellemző az is, hogy az idős emberek szégyellik, és magukat okolják a történetekért és csak az ismerősök, vagy a hozzátartozók biztatására, vagy felszólítására értesítik a rendőrséget.

Az elszaporodó **álpóstás módszer lényege**, hogy az elkövetők női tagja telefonon felhívja a kiszemelt idős embert azzal, hogy a posta központjának magas beosztású tisztségviselője, pl.: igazgatója és azért telefonál, mert a körzetükben dolgozó postai kézbesítő pénzhamisítási ügybe keveredett, amelyben már a rendőrség is nyomoz. A postástól -akinek gyakran a nevét is bemondják a még hitelesebb történet érdekében- a nyugdíjkifizetésekor a hamis bankjegyeket kaptak. A telefonáló közli a nyugdíjassal, hogy a Magyar Postának kellemetlen lenne, ha ez nyilvánosságra kerülne, ezért folyik a belső vizsgálat, amelyet a rendőrség is

igazolni fog telefonon. Az elkövető ezek után azt kéri, hogy a nyugdíjas közölje az otthon tartott pénzek (20, 10, 5 ezer forintosok) sorszámát, betűjelét és mennyiségét, ellenkező esetben a rendőrség orgazdaság címén eljárást fog kezdeményezni ellenük is. Arra is volt példa, hogy amikor a többszöri rábeszélés ellenére sem volt együttműködő a felhívott azzal fenyegették meg, hogy nem kapja meg a következő havi nyugdíját. Természetesen a bementett jelzésű bankjegyek minden esetben hamisaknak tűnnek, melyet a telefonáló ígérete szerint a megvizsgálás után a posta kicserél valódira. Ennek érdekében pár percen belül fel fogja keresni a sértettet egy megadott nevű és tisztai számú (pl.: Szigethalmi Péter, száma: 1108) postatiszt, akinek az összekészített készpénzt át kell adni megvizsgálásra. A telefonbeszélgetés közben megérkezik a telefonáló társa, vagy társai, általában férfiak, akik a telefonáló által hivatkozott néven és számon mutatkoznak be. Kérik a pénzt megvizsgálásra, melyet azzal vesznek át, hogy le kell menniük az autójukhoz, mert a technikai berendezés nagysága miatt a vizsgálatot csak ott tudják elvégezni. A nyugdíjasok által gyanútlanul, elismervény nélkül átadott összegekkel, pedig az elkövetők eltűnnek. Az ilyen módszerrel elkövetett bűncselekmények során kicsalt összegek nagysága a pár száz ezer és a több millió forint között mozog.

Az ilyen típusú bűncselekmények áldozatává válása könnyen elkerülhető, megelőzhető. Az elkövetők könnyen lebuktathatóak, csupán óvatosabbaknak kell lennünk. Ennek érdekében több csatornán keresztül is visszaellenőrizhetjük az ismeretlen személy által kértet. Lehetőség szerint kérjünk segítséget szomszédunktól, ismerőseinktől, hozzátartozóinktól, a lakhelyszerinti hivatalos szervektől mielőtt bármit is teszünk.

A rendőrségi tapasztalatok azt mutatják, hogy a bűncselekmények áldozatává válásának tekintetében különös figyelmet kell fordítani az időskorú állampolgárok védelmére, hiszen a bűnelkövetők gyakran kihasználják kiszolgáltatott helyzetüket, jóindulatukat és jóhiszeműségüket. Az idős emberekre a legnagyobb veszélyt a vagyon elleni bűncselekmények jelentik, ezek közül is elsősorban a lopás (zseblopás, betöréses lopás, besurranásos lopás, trükkös lopás), csalás, sikkasztás és rablás.

A betörések nagy részét a délelőtti órákban és éjszaka követik el. A védekezés legmegfelelőbb módja a mechanikai (zárak, rácsok) és elektronikus (riasztók) védelem együttes kialakítása. Az idős emberek idejük nagy részét otthon töltik, így őket ez a bűncselekmény leginkább akkor fenyegeti, ha hosszabb időre elutaznak. Erre az időszakra célszerű az említett technikák mellett más módszerekkel is biztosítani a fokozott védelmet. A postaládákban felgyülemlett reklámújságok, szórólapok jelzésként szolgálnak a betörők számára, ezért tanácsos megkérni egy megbízható szomszédot, ismerőst, hogy naponta ürítse a postaládát. Szintén ajánlott, ha naponta – főként az esti órákban – egy ismerős elmegy a lakásba, szellőztet, felkapcsolja a villanyokat, ezzel is jelezve, hogy a lakás nem üres. Ha van rá lehetőség, szereltesse fel időzített kapcsolót, ami az előre beprogramozott időpontokban felkapcsolja a villanyt, bekapcsolja a televíziót, rádiót azt a látszatot keltve, hogy a lakók otthon tartózkodnak. Ha van üzenetrögzítő, ne mondják rá, hogy elutaznak.

A zseblopásokat jellemzően az utcán, tömegközlekedési eszközökön, piacokon követik el. Javasolt, hogy nappalra időzítsék a bevásárlást, és a pénztárcájukat tartsák biztos helyen, soha ne a kosár vagy a táská tetején. Kerüljék a túlszűfolt helyeket, a táskájukat szorítsák magukhoz, a pénztárcájukat tegyék biztos helyre. Célszerű a figyelmet felhívni, hogy bankkártyájukat soha ne tartsák a PIN kóddal együtt. Ha mégis megtörtént a lopás, és észre is vették, ne szálljanak szembe a támadóval, mert általában többen vannak, és kiszámíthatatlanok a reakcióik, hívjanak segítséget (járművezetőt, jegykezelőt, járőrelőket, utastársakat) és mielőbb értesítsék a rendőrséget. Ha az iratok mellett a lakáskulcsot is elvitték, sürgősen cseréltessék le a zárat, ha pedig a bankkártyájuk tűnt el, azt mihamarabb tiltassák le.

Elutazáskor fokozottan vigyázzanak, mert a pályaudvarokon és vonatokon jellemzőek a csomaglopások. Bőröndjeiket ne bízzák ismeretlenekre, használják inkább a csomagmegőrzőt válásszák. Le- és felszálláskor is ügyeljenek táskáikra, ne bízzák idegen emberekre. Lopás esetén értesítsék a jegykezelőt és a rendőrséget.

A besurranásos lopásokat jellemzően éjszaka követik el, de természetesen nappal is előfordulnak, elsősorban családi házaknál és földszinti lakásoknál. Célszerű rácsot felszerelni a földszinti ablakokra, a bejárati ajtót pedig zárva tartani. Az értékeket ne hagyják elől, zárják el, lehetőleg lemez- vagy pénzkazettákba. Ha rajtakapnak egy besurranó tolvajt, a helyzetet mérlegelve gondolják át, hogy szembeszállnak-e vele.

A trükkös lopások elkövetési módszerére jellemző, hogy az elkövető valamilyen ürüggyel bekéredzkezik a lakásba, elvonja a házigazda figyelmét (pl. kér egy pohár vizet), illetve valamilyen módon megpróbálja eltávolítani szobából, majd összeszedi az értékeket, és sietősen távozik a lakásból. Az álvíz- és gázóra leolvasók a „mérőkészülékek leolvasásának”, a szerelők a „házban tapasztalt rendellenességek” elhárításának ürügyén jutnak be a lakásba, ahonnan a sértett figyelmének elterelésével különféle értékeket tulajdonítanak el. Az álügynökök különféle kedvezőnek tűnő üzletek felajánlásával bírják rá az idős embereket a lakásba való bejutásra, majd eltulajdonítják az értékeket. Az árendőrök módszerére jellemző, hogy a kihozott nyugdíj bemutatását kérik arra hivatkozva, hogy a bankjegyek hamisak, ezért azokat lefoglalják, és megígérik, hogy az ellenértéket később postán kiküldik.

Fontos tudatosítani az időskorú lakosságban, hogy ne engedjenek be senkit a lakásba - még akkor se, ha hivatalos szerv vagy vállalat képviselőjének mondja magát -, akinek személyazonosságáról nem győződött meg hitelt érdemlően. A kerületi kapitányság, vállalat, közmű szolgáltató felhívásával ellenőrizze le, hogy valóban azokkal van-e dolga, akiknek mondják magukat! Amennyiben társasházban lakik és valamilyen közmű probléma van, arról a gondnoknak mindenképpen tudnia kell. Ha mégis megtörtént a lopás, az elkövető által használt tárgyakat ne dobják ki, ne mossák el, mert ezek nagy segítséget jelentenek a későbbi nyomozásban.

A csalások, sikkasztások elkövetői az emberek jó szándékát, tapasztalatlanságát használják ki. Felkeresik a lakásokon az idős embereket, és jó minőségű termékeket a bolti árnál jóval olcsóbban kínálnak megvételre. Valójában ezek az áruk silány minőségű, hamisított vagy lopott dolgok. Semmiképp sem szabad vásárolni ezektől az „ügynököktől”, hiszen ez törvényellenes, illetve semmilyen számlát, garanciát nem kapnak. A csalók különböző történeteket előadva próbálnak pénzt kiszedni az idős emberektől. Legtöbbször előnyös befektetést ajánlanak, magas kamatot ígérve kérnek kölcsönt, illetve jótékony célokra gyűjtenek. A csalók gyakran díjbeszédőnek, különböző alapítványok képviselőinek adják ki magukat. Ebben az esetben mindig meg kell, hogy győződjenek meg arról, hogy az adott személynek joga van-e átvenni a pénzt. Minden esetben kell kapni valamilyen számlát, vagy átvételi elismervényt. Ha ezek után sem bíznak benne, lehetőség van csekket kérni, amelyen rajta vannak a kérdéses intézmény adatai, és így az összeget ráérnek később befizetni.

A rablások nagy részét közterületen, kisebb részben lakásokon követik el. Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy minden időszakban megfelelően zárják be a lakás ajtaját, ha elmennek otthonról az ablakait is, és ne nyissanak ajtót idegeneknek, és minden esetben használják a kitekintőt és a biztonsági láncot. A közterületen elkövetett rablások megelőzése érdekében sötétedés után lehetőleg kerüljék az elhagyatott, néptelen helyeket. Fokozott figyelmet tanúsítsanak, ha nagyobb összeget vesznek fel bankban vagy valamelyik automatánál, hiszen sok esetben az elkövetők kifigyelik ki vesz fel pénzt, követik, majd megtámadják. Ezért a bankban minél előbb tegyék biztos helyre a pénzt, anélkül, hogy mások figyelmét felkeltenék.

Ékszereiket az utcán rejtsek a ruha alá, és csak annyi pénzt hordjanak maguknál, amennyi feltétlenül szükséges.

A rendőri tapasztalatok azt mutatják, hogy az idős személyeket gyakran a lakásuk közvetlen környezetében az utcán, lépcsőházban, sőt a lakásaik ajtajában támadják meg, ezért tudatosítani kell, hogy otthon se veszítsék el éberségüket, Ajánlott, hogy lakáskulcsaikat ne az ajtóban kezdjék el keresni, hanem készítsék elő, majd az ajtót azonnal zárják be maguk után.

A Budapesti X. kerületi Rendőrkapitányág 2007. októberétől önálló programot dolgozott ki az időskorú személyek védelme, áldozattá válásuk megelőzése érdekében. Havi rendszerességgel járnak kollégáink a nyugdíjas klubokba, hogy megelőző, felvilágosító szolgáltatást nyújtsanak, és az esetlegesen felmerülő kérdésekre válaszoljanak. Tapasztalataink azt mutatják, hogy az időskorú lakosság jelentős része nyitott kezdeményezésünkre, legalábbis az a réteg, akik a nyugdíjas szervezeteket látogatják. Célul tűztük ki, hogy minél több 60 éven felüli állampolgárral megismertessük a rájuk veszélyként leselkedő helyzeteket, és bűncselekményeket, emellett minél több fórumon népszerűsítsük ezt a kezdeményezést. Ennek érdekében szórólapokat készítettünk, melyek a Közrendvédelmi Osztály megújuló Körzeti Megbízotti Szolgálat a kerület szinte valamennyi postaládájába elhelyezett. A szórólapok részletesen ismertetik, hogy mi a teendő bűncselekmény észlelése esetén, hogyan lehet elkerülni, hogy bűncselekmény áldozatává váljanak, illetve hogy tételesen milyen bűncselekmények és veszélyhelyzetek leselkedhetnek rájuk.

A gyermek és fiatalkorúak sérelmére és az idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények statisztikai mutatói 2008. január 1-től:

Gyermek és fiatalkorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények:

szemérem elleni erőszak: 2

szeméremsértés: 3

garázdaság: 7

rablás: 13

súlyos testi sértés: 3

lopás: 45

Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények:

rablás: 14

trükkös lopás: 27

lopás: 45

betöréses, besurranásos lopás: 35

Eltűnések:

intézeti eltűnés: 77 ebből jelenleg 2 van folyamatban, tehát 75 személy 3 hónapon belül megkerült. Ezeket az intézeti eltűnteket rendőri igazoltatás általában pályaudvarokon vagy plázákban találtuk meg.

eltűnés 60 év felett : 11 db önként hazatértek

eltűnés 18 év alatt: 19 db önként hazatértek

A témakörben javasolt további intézkedések:

1. Mindenekelőtt szükséges megemlíteni, hogy az időségek sérelmére elkövetett bűncselekmények megelőzésére és visszaszorítására kiadott 49/2005. (XI. 3.) Országos Rendőrfőkapitány intézkedése konkrét feladatokat határoz meg a rendőrség részére, mely során feltérképezésre kerül az érintett réteg lakókörnyezete, rendszeres előfordulási helye, a sérelmükre elkövetett egyes bűncselekmények elkövetési magatartása. Bűnügyi Akciók kerültek megszervezésre az időskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények leginkább jellemző előfordulási helyeire. Jelenleg is folyamatban van egy, időségek sérelmére elkövetett rablások felderítésére irányuló akció, melynek sértettjei kifejezetten időskorú személyek.

A megtörtént bűncselekmények vonatkozásában kiemelt figyelmet fordítunk az elkövetési helyek vizsgálatára, különös tekintettel a nyomrögzítésekre.

2. Ugyanilyen aprólékosan kezeli a problémát a Gyermekek és fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekmények és a családon belüli erőszak jellegű bűncselekmények megelőzésére és visszaszorítására kiadott 13/2003. Országos Rendőrfőkapitány intézkedése. Ezen intézkedések elvégzése alapvető feladata minden rendőri szervnek, így a Budapesti X. kerületi Rendőrkapitányságnak is.

3. Mindemellett 2008. szeptember 1-től meghirdetésre került az **Iskola Rendőre Program**, melynek célja, hogy minden általános iskolának legyen egy Iskola Rendőre, aki közvetlen kapcsolatban van az iskola diákjaival és nevelőivel. Az Iskola Rendőre feladata, hogy kiépítsen egy jól működő kapcsolatot az iskola és a X. kerületi Rendőrkapitányság között.

A kerületben jelenleg 15 önkormányzati és 3 alapítványi általános iskola működik, az iskolákkal a kapcsolatfelvétel megtörtént az iskolakezdés hónapjában.

A tanévkezdés (szeptember) alkalmával a gyalogátkelő helyek közelében fokozott rendőri jelenléttel biztosítottuk a balesetmentes közlekedést.

Az összes általános iskola tekintetében az Iskola Rendőre felméri a közúti jelzéseket, és indokolt esetben javaslatot tesz esetleges forgalomszervezési változtatás végrehajtására.

A gyerekek oktatásán kívül az általános iskolák pedagógusait megfelelően kell tájékoztatni, részükre kiadványokat kell eljuttatni, mely tartalmazza az esetleges információkat a közlekedésre neveléssel, baleset-megelőzéssel és a bűnmegelőzéssel kapcsolatban.

Gyermekek és ifjúságvédelem terén a jelenlegi együttműködési kapcsolatok kiválóan bizonyultak, amely mellett a folyamatos esetmegbeszélések kapcsolatunkat és együttműködésünket tovább fejlesztik a társszervekkel. Az iskola rendőre program keretében valamennyi kerületi általános iskolának van már Iskolarendőre, amely mellett kifejezetten erre a speciális területre jelenleg oktatás alatt áll egy fő munkatársunk, akit a kerület több iskolájában is ismernek már, a jövőben valamennyi kerületi oktatást, rendkívüli osztályfőnöki órát ő tartja majd bűnmegelőzési témakörben.

4. A kapitányság Közrendvédelmi Szolgálat 2008 évben megújult, és az Újhegyi lakótelepen visszaállított Körzeti Megbízotti Szolgálat mintájára a kerület szinte minden területén megvalósítottuk a KMB szolgálatot, ahol állandó munkatársak dolgoznak nagy probléma - érzékenységgel, elsődlegesen a lakosság szolgálatában. Munkatársaink a hét meghatározott napjain fogadóórákat tartanak a kerületi KMB irodákban, és a területünkön megrendezett esetleges lakossági fórumokon rész vesznek.

5. Kapitányságunk a jövőben részt vesz a tudomásunkra jutott nyugdíjas klubok rendezvényein is. Szórólapjainkat ismételten terjeszteni fogjuk a kerület minden területén, hogy valamennyi lakoshoz megérkezhessenek. Egyeztetést kezdeményezünk a Budapest Kőbányai Önkormányzattal a kerületi nyugdíjas szervezetek elérhetőségének rendelkezésünkre bocsátása érdekében, hogy a nyugdíjasok körében tanácsainkat és szolgáltatásainkat tovább népszerűsíthessük.

6. 2008. november 1.től indul a **Kerületi Átfogó Bűnmegelőzési Program**, mely keretén belül első feladat a 18 év alatti korosztály agresszióterképének elkészítése, mely egy ún. Plaza Program követ, mely keretén belül 3 alkalommal a program résztvevői felvilágosító szolgáltatást nyújtanak a kerület bevásárlóközpontjaiban (Árkád Üzletház, Family Center). További alternatíva, hogy a program a kerületi nevelőintézetekben is megjelenik (Éltes Mátyás, Szlávy utcai gyermekotthon) bűnmegelőzési és agressziókezelési tanácsadással. A jelen témakörben érintett réteg biztonságérzetének felmérése az iskolák és a Havasi Gyopár alapítvány közreműködésével történik majd, közbiztonsági kérdőívek felhasználásával.

Budapest, 2008. október 3.

Tisztelettel:

Déri-Szakonyi Edina r. örgy.
bűnügyi osztályvezető